

LEPE SANJE Iz risbe: v sanjah ženska oživela,
 podoba vitka, gibka, nasmejana
 plesalka, lahka, v soncu obsijana
 bit ljubezniva in dražeče bela.

V pokrajini očarljivi, dobro znani,
 smehlaj je v čarodejnici, ki cela,
 je kakor vila z duhom svet prevzela:
 nebo, gozdove, loke in poljane.

Čar lepotic kakor svit cvetice
 je duh prozorne, rožnate meglice:
 diši, drhti, v daljavi se izgublja
 te v valu čutom jasne govorce
 sprosti — kot pol laži in pol resnice:
 privid, ki malo da, pa vse obljublja . . .

Bolečina (odlomek)

Bila je starejša od prejšnje, koščenege obraza z močno poudarjenim nosnim lokom, ki se je s konico skoraj dotikal zgornje ustnice, kadar se je namrdnila. In to je počela zelo pogosto. Ustnice je obkrožal gost, črn puh, iz brade so ji štrlele posamezne kocine. Bila je zanemarljena ženska pri štiridesetih. V rokah je držala črno mapo.

Zdel sem se ji nezanimiv. Potem je odprla mapo. Dolgo je tiho brala. Ko je prenehala grbančiti čelo, se je spet ozrla vame. Tokrat je zožila oči in v njih sem opazil natančno isti lesk kot pri prejšnji višji sestri. Torej na smrt obsojen, se je lesketalo vame. Gledal sem v strop, ko je spregovorila. Glas je imela nizek in hreščoč, glas, ki ne dopušča nobenega ugovora.

»Poslani ste sem — na specialne preglede. Za zdaj se ne boste gibali; tudi nočno posodo boste dobili v posteljo. Imate kaj temperature?«

Nada
Matičič

Ker sem še zmerom strmel v strop, mi je kar sama porinila termometer pod pazduho. Potem je pomignila obema sestrama in odkorakale so iz sobe.

Kako bedno! Tudi če bi se hotel premakniti, bi se ne mogel. Bil sem preplašen. Njen glas je tako nepreklicno zagospodoval nad mano, da bi niti s prstom ne mignil, če bi ukazala.

Postal sem zdravniški primer tainta. Končno oni ne vedo, da jaz vem, da sem brez upanja. Toda bal sem se bolečine. Tudi si nisem dopovedoval, da ne bom tulil, če me bo bolelo. Požvižgam se na dostojanstvo trpečih.

V noči pred mrcvarjenjem sem malo spal. Drugi bolniki me niso zanimali. Najprej so nekako krožili okoli mene iz radovednosti, a ker se nisem zmenil zanje, so me pustili na miru. Šli so mi na živce s svojimi težavami, ki so jih nenehno razglašali, kot da sem jaz brez njih.

Zjutraj mi je zelo mlada in lepa sestra prinesla posodo. »Saj grem lahko sam,« sem rekel, ker me je bilo sram.

»Ne smete. Takoj po tem boste dobili injekcijo.«

Videl sem, da je vestna in trmasta, najbolj verjetno pa se boji višje. Bilo mi je nerodno, ona pa se niti najmanj ni ozirala na moje težave. Ko mi je spretno potegnila polno posodo izpod zadnjice, se mi je prijazno nasmehnila.

Le čemu morajo tako lepe in mlade stvarce opravljati tak posel! (Jaz sem namreč imel predsodke, ne ona.)

»Sestra, ali mi boste vi dali injekcijo?«

Odkimala je in odnesla posodo. Seveda te so za nižja dela. Upal sem, da ne bo višja. Pa je bila ravno ona. Prikorakala je s pladnjem, brez besed odgrnila rjuho in mi naglo porinila iglo v stegno. To je napravila še dvakrat in ko sem hotel biti radoveden, čemu služijo te injekcije, se je zviška namrdnila, pograbila pladenj in spet izginila.

Ne sprašuj! Tu si zato, da molčiš. Lahko sicer preklinjaš in celo protestiraš, pa brez povzdignjenega glasu, vse moraš na videz prenašati vdano in bogu klinike na ljubo. Tu nehaš biti človek. Samo pacient, bolnik, ponižno čakajoč pred vrati Najvišjega. Vse je odvisno od Njega. Tvoj obstoj, kako in koliko boš trpel, kako dotrpel, v kateri prostor te bodo potisnili, pod katero številko vpisali, s katerimi zdravili te bodo zdravili. Primer številka ta in ta — diagnoza ta in ta. Tu si torej zato, da trpiš. In tiho trpiš. Gorje, če trpiš glasno. Nenadoma postaneš izvržek, niti pomilovanja vreden, ampak stvar, ki mu ne privoščijo dobre besede, ne pogleda, ne nasmeha; komaj čakajo, da se jim spraviš izpred oči.

In jaz sem to postal. Zato ker nisem mogel trpeti bolečine. Ta je prišla zelo kmalu, že to jutro.

»Preklete, sestra,« je zavpil zdravnik, »mar res nimate tanjših igel? Saj to so koli!« In mi je porinil tisti kol v hrbet — zato ker tisto jutro sestra ni mogla najti tanjših igel, ali pa se ji ni dalo, kdo ve.

Zarjul sem. Zdravnik je za hip otrpnil. Sestra se je zastrmela vame z razprtimi začudenimi očmi. Križana gora, kaj mu pa je?

»Ne tulite! Saj vas ne koljemo. Dragi moj, brez bolečin seveda ne gre. No, je že bolje. Še malo potrpite,« je govoril zdravnik in mi znova porinil kol v hrbet, nekoliko nižje.

Bolečina je vpila že v glavi, a hkrati povzročala celotno ohromelost telesa. Tu na meji med gibanjem in otrdelostjo se je najbolj izkazala: udarjala je sicer s topimi udarci, a nekje v globini je puščala posledice — razdražljivo grebenje po tkivu in živcih. Potem je polagoma otopela in kratak, komaj občuten vbod igle nekje spodaj me je odrešil, da sem zaspal.

Seveda to še ni pomenilo konec mučenja. Bil je šele začetek. Posledice tiste strašne igle so se kmalu pokazale. Bilo je jutro, na posteljah premikanje, postiljanje, umivanje, zajtrk. Odprl sem oči in zdelo se mi je, da sem »zdrav«. Čemu sem pravzaprav tu? Kar mi je usojeno, mi res ne uide. Če ne danes pa jutri, pozneje že ne. In tile pregledi — brez smisla. Toda Diagnozi mora biti zadoščeno. Gospodarju mora biti vse jasno, če prej ne, pa potem ko te odpeljejo v raztelesovalnico, ko te razrežejo na koščke in poiščejo vir vsega zla.

Moji sosedge so bili to jutro še prav posebno radovedni. Vsiljevali so se mi, stegovali obraze k meni, toliko da me niso pričeli otipavati, če sem res v resnici še to, kar sem bil. Tiho sem jih pošiljal k vragu in čakal. Čakal z brezumnim strahom na bolečino. Čudno se mi je zdelo, da še ni prišla.

In prišla je čisto po naključju. Sosed, ki se je neprestano motovilil okoli moje postelje, je zadel z nogo v stranico. Streslo me je in živci so se prebudili, razpustili so se po telesu kakor električni tok po žicah, v meni je pričelo brneti, kot bi nenadoma znova oživele vse že odmirajoče celice in pri tem povzročile zmedo, šok. Zakričal sem nad sosedom, da je teleban naj vendar pazi, kod hodi, potem sem zatulil, ker je nekdo sunkovito odprl vrata in je nastal prepah.

Prepah! Celo ta me je zbolel. Ko sem bil osredotočen na vse znake bolečin, ki so kljuvale v slehernem vlaknu telesa, sem bil podoben rodnici, ki prisluškuje gibanju otroka v sebi. Ta otrok — bolečina — se je ugnedila tudi v celice možgan in odrivala kakršnokoli možnost jasnih zaznav razen ene same vseobvladujoče groze — samo sebe, ki se je tako samopašno sprehajala po meni... Bolezen sploh tu ni bila več važna. Preklinjal sem ljudi, ki so mi povzročali bolečino. Oni so jo ustvarili zato, da me z njo zaznamujejo, ker sem postal predmet njihovih služb, ker so me sprejeli med svoje hlapce. Bolečina naj te naredi pasje vdanega, naj te poniža v tisto, kar si, v prah. Da se boš vendarle že zavedal, da si odvisen samo od nas in znal to upoštevati in se bati. In moji sostanovalci so nalašč naredili prepah, nalašč so butali vsi ob mojo posteljo, vsi so se zmenili, da me mora boleti. Nesramno so pričeli drsati s stoli, celo postelje so premikali in sestre so jim pri tem še kako pomagale! Tu in tam je kdo kaj vrgel na tla, da je zarezalo skozi možgane. Ali največje veselje jim je bil mimohod, neprestano korakanje noter in ven, ne zapiranje vrat in oken, marveč butanje in treskanje... Tla so škripala in bolečina je vsakič zaškripala

kot odmev, da sem zavpil. Mislim, da jih je moje kričanje, tuljenje, celo zmerjanje, solze — naravnost sladostrastno, mazohistično vznemirjalo — kot bi se očiščevali z mojimi bolečinami, ker svojih niso imeli. Sumil sem, da so me nalašč potisnili v prostor z lažjimi bolniki. (Ko sem to kasneje omenil Lucijanu, mi je nasprotoval: Če so te že vtaknili med lažje bolnike, so hoteli pokazati, da nisi tako bolan. To pa zmerom pozitivno vpliva na bolnika . . . Seveda mu nisem dal prav. Saj mi vendar ne morejo nič dokazati, ker v e m .)

Če so se že sostanovalci očiščevali z mojimi kriki in jih prenašali kakor nekaj samo po sebi umevnega (tegale so pač nategovali v operacijski!), pa se moji gospodarji in pomočniki še malo niso sprijaznili z menoj, torej niti sestra s kahlo niti sestra z obroki hrane, ne sobni zdravnik, ne asistent, ne Najvišji, najmanj pa seveda višja sestra.

»Sestra,« sem zajokal, »prosim, sestra, storite vendar že kaj, da bo konec te preklete mučilnice.«

»Mučilnice?« je vprašala spotekljivo, popolnoma neprizadeto. (Mi da vas mučimo? Le kaj si tale izmišlja!)

Stokal sem dalje, da bi jo omehčal. Poljubil bi še tako debelo iglo, če bi mi pomagala pregnati bolečino.

»Kaj pa vendar hočete, saj ste na kliniki. Brez bolečin pa tudi ne gre.«

»Morfij, morfij!« sem stokal. »Kaj ste storili z menoj. Saj me že sape bolijo, že glasovi . . . Prosim, morfij, sestra.«

Grdi obraz je trznil, zdelo se je, da je končno dobila nekakšno zadoščenje. (Taki bolniki so ji verjetno tičali v želodcu.)

»Morfij? Mar hočete, da vas spravimo s sveta?«

Bila je sklonjena nad mano in mi je s tako prozorno odkritostjo kazala svoje umazanije, da bi jo lahko zadavil. Pa še rok nisem mogel dvigniti, ker jih preprosto nisem zaznal. Solze so mi zmočile obraz, solze, ki so v njen pogled pričarale upanje, da se bom kmalu stegnil po Diagnozi. In sunkovito se je obrnila, z vso silo sunila ob posteljo, zaškripala po tleh in tresnila z vrati. V nekaj sekundah je povzročila tako razdejanje v mojem mesu, da niti kričati nisem mogel. In potem so se sočutno približali, se naslonili na posteljo in z glasnimi tožbami iztresali iz mene nove krike, ki so jih sprejemali s hvaležnim zadoščenjem.

(V trenutnih presledkih med bolečinami sem sanjal o posteljah brez stranic, o tapeciranih vratih, neslišnih tleh, o zaprtih oknih s težkimi zavesami, skratka, o absolutni tišini in negibnosti, kar bi onemogočilo plaz bolečin.)

Mrak dolgega dne je končno prišel in z njim odrešilna igla. Na, tu jo imaš, toda treba jo bo plačati. Prinesla jo je na belem pladnju in ko je odvihala rjuho in se mi približala z iglo, sem vedel, da se bo maščevala. Porinil mi jo je pod kožo z najbolj rafinirano brutalnostjo med nedolžnim spogledovanjem z njo — morda pa je le malce predebela, a? — Kot bi mi porinila skrhan nož, ki ni hotel predreti tkiva. Tu ga imaš, blagi spanec, počivaj, da te bom jutri spet prebudila z novo bolečino. Bolj ko boš pro-

testiral, bolj te bo bolelo, ti smešni, trmasti teleban, bedni strahopetec. Smrkavec, ki že zatuli, ko iglo zagleda. Bolan si in bolni morajo trpeti, razumeš? Toda ti si pred smrtjo in njo si je treba zaslužiti. Zato moraš trpeti. T r p e t i .

Že navsezgodaj sta se pojavili, ker sem pomočil posteljo. Ušlo mi je prav tedaj, ko se je sosed spotaknil ob mojo posteljo, kar je povzročilo prebujanje in šok. Nič več prijazni in nežni kot prve dni, nič več. Mlada lepotica se je razburjala:

»Ali niste mogli poklicati — Zakaj pa imate zvonec nad glavo?«

»Nisem mogel, sestra, prehitro je bilo.«

To je bilo za zajtrk. In skodela nekakšne kave, ki je dišala po vseh bolniških duhovih, samo po kavi ne.

»Tega ne morem piti. Bi lahko dobil lipov čaj?«

»Ne,« je odsekala, »ga ne kuhamo za zajtrk.«

In že je bila tu višja in si pustila pojasniti, kako sem se obnašal.

»Dobro,« je rekla, odprla črno mapo in se zagledala vanjo. »Danes bo . . .« Potem sestri: »Najprej dobi pomirjevalno.« Končno je zdrdrala še nekaj latinskega, nalašč. In potem: »Tako j ga preslecita in nove rjuhe.«

To sta seveda vpričo nje napravili hitro in silno natančno. Premetavali sta me kakor vrečo krompirja. Tulil sem, ihtel, prosil. Še bolj sta me mučili.

»In zdaj . . .« je rekla in se približala z iglo. In čudno. Tokrat je to opravila nežno, neboleče. Ali pa so bili deli mojega mesa že tako neobčutljivi, da so se zdaj pričenjali maščevati bolečini?

In potem so me znova odvedli v operacijsko in dobil sem nov kol v center. Tedaj so kmalu oživeli vsi deli telesa kot po čudežu, da sem stiskal in stezal prste in se dotaknil lica in sem se čutil in zavedal, da imam spet vse na svojem mestu, kot je prav. Pozabil sem na sovraštvo in bil sem jim celo hvaležen. Prišla sta me pogledat asistent in Najvišji.

»Kako se počutimo?«

»Hvala. Zelo dobro. Pravzaprav normalno.«

»Imeli ste težave z bolečinami?« se je zanimal Najvišji.

»Pravi pekel.«

»Ja, to je potrebno, vidite. Treba je bilo izzvati reakcijo.«

»Prosim — in kaj ste dosegli?«

»Za zdaj vam ne moremo nič pojasniti, saj še nismo opravili vseh pregledov.«

»Kaaaj? Me mislite še mučiti?«

In že je bilo zelo narobe. Ni hotel več tratiti časa zame.

»Pri nas ne mučimo, pri nas zdravimo.« Ko je odhajal, so se sklanjali hrbti, sostanovalci so se zgrbili na posteljah.

Marija in Lucijan sta se prikazala šele peti dan moje Kalvarije. Zameril sem jima, da sta tako pozna.

»Sta čakala, da vaju bom poskakujoče sprejel od sreče, ker me tako lepo zdravijo?«

Marijine oči so bile zamegljene, mokre. Torej vidi, kako je z menoj. Vidi, da sem siv, poležan, izžet od bolečine.

»Smrt se že motovili okoli postelje, ali jo vidiš, Lucijan?«

Držal me je za roke in se mi zagledal v oči poln razumevanja. In to mi ni bilo prav. Preveč se je odbijalo od belih sten moje hladne ječe.

»Poletje je, stric Gregor. In botra smrt ne mara za poletje,« se je smehljajal.

»Dobro, pa čakajva jeseni. Ta bo kmalu.«

»Še ne kmalu,« je rekel mirno. »Končno ji ne smeš dovoliti. Še precej računov imaš.«

»Le kakšnih?« sem se porogal. »Ali ji nisem položil že vseh računov s tem peklenkim trpljenjem? S čim naj si jo, vraga, še doslužim?«

»Še se bojuješ. Obstreljuješ s prav težko artilerijo,« se je še naprej prijazno smehljajal.

»Pa kaj potem? Mar tudi ti zagovarjaš vdanost kot tile mesarji? Seveda, ti si krščansko usmiljen.«

»Ne, ne zagovarjam vdanosti v smrt samo, marveč vdanost v božjo voljo.«

Bolečina je čakala. Oprezala je tik ob robu zavesti in čutnih zaznav, obnašala se je nevsiljivo, skoraj ponižno. Zato sem tudi sam oprezoval. Bil sem skrajno napet, kot bi nekje v temi prisluškoval na kak izdajalski gib. Meso je podrhtavalo, živci so se natezali, da mi je brnelo v ušesih od pritiska.

A bil sem Lucijanu hvaležen. Zato ker me je znal zvabiti za seboj s tako prefinjeno in seveda nedolžno vztrajnostjo resnično vdanih ljudi, zmerom pripravljenih, da komu pomagajo.

Lucijan — svetnik? Mar me lahko odreši bolečin? Trudi se, da pozabim nanje, kadar je z menoj. Toda vendar sem ga gledal sumnjičavo. Naj mu verjamem? Se taki ne sprenevedajo že zato, da ohranjajo videz svetosti? Če se jim zasmeeš v brk, ti že nabrenkajo »tudi mi nismo popolni«... Zbujajo pa še zmerom prepričanje, da so bolj sveti kot drugi, da so bolj popolni kot navadni smrtniki. Da so skoraj popolni.

»Moliš zame, Lucijan?«

»Molim.« Se je smehljajal kakor človek, ki še malo ne opravlja zakonite dolžnosti, ker je za izgubljene duše pač treba moliti? In ker se mi je zdelo, da mu lahko verjamem, mu nisem bil hvaležen za molitve, ampak so se nenadoma v meni nabrale moči za ponoven, že tako domač družinski boj, ko se krešejo iskre najinih večnih nasprotovanj. Pri tem sem neobvladan, skrajno nestrpen in njegova bleščeča mirnost mi ob takih prilikah povzroča naravnost fizične bolečine.

»Moliš in klečiš, Lucijan? Čemu, vraga, je treba klečati in se trkati na prsi! Pojdi v laz, vrzi se v travo in se zaglej v nebo, v veselje, v večni Krog!«

»Prihajam zato, da ti pomagam, stric Gregor.«

»Najti Boga?«

»Da ti pomagam najti mir. Tudi popolnost.«

»Hudo nepopoln sem, neurejen, nedodelan. In tak bom ostal pa amen. Zato se lahko smejem vsakomur, ki me hoče prepričati, da je popoln.«

»Vseeno je, če moliš k Bogu na lazu ali v moji cerkvi. To je odvisno od tvojih navad, nagnjenosti k tradicijam, od tvojih hotenj, značaja . . . In glej, to popolnost vendarle lahko dosežeš. Zdaj si na poti, da jo sprejmeš. Za svetne dobrine ti ni več, saj veš, kaj te prav kmalu čaka.«

»Res je, Lucijan, kako prekleto je res! Toda res je tudi, da mi je hudo žal, da jih ne morem več uživati . . . Torej kako, hudiča, si lastiš pravico, da me lahko odvežeš vseh mojih črnih grehov?«

»Jaz ti to lahko le posredujem z vsemi najboljšimi hotenji, z vsem, kar premore dobrega moja duša, z vsem tistim, kar je v meni Bogu všeč.«

»Torej ni vse dobro v tebi, Lucijan? Nisi svetnik?«

»Nisem. Nikoli bi si ne upal tega trditi. Verjetno sem tak kot ti. Samo moje življenje je zapisano Bogu, tvoje ne. In zato ti lahko dam odvezo — v imenu te Odveze.«

»Četudi nisem tvojemu Bogu vdan?«

»Tudi. Saj vendar veruješ v Dobro, ali ne? Saj je vendar v tebi veliko dobrega. In to je že dovolj, da ti lahko dam odvezo tudi za vse slabo v tebi, stric Gregor.«

»Križana gora, ne mislim se potresati s pepelom, ne mislim se kesati svojih grehov, zares ne. Kar je bilo, je bilo. Ne mislim razmišljati o tem, zdaj je prepozno. In komu naj bi to koristilo?«

»Saj imaš še vest, stric Gregor.«

»Lepo te prosim, ne govori o njej! Ne verjamem v moč vesti. Ljudje preprosto ne čutijo potrebe po kesanju. Nikoli se ne pokesajo. Morilci se res ne kesajo prepogosto.«

»So morilci, ki pokleknejo pred Bogom, ki odplavijo iz sebe svojo kugo in se očistijo do zadnjega kotička. Ti so dosegli popolnost.«

»No, dragi fant,« sem se porogal, »potem res ne bom težko postal zveličan. Mar naj koga ubijem, da bom dosegel popolnost? Če bi mogel, bi se lotil višje sestre. To hudičevo babo bi zadavil.«

Videl sem, kako se je oddahnil, kot bi bil rahlo začepljen. Sprostil se je, postal mi je bližji, bolj domač. Ves čas je Marija negibno stala ob vznožju postelje, zdaj pa se je nenadoma zganila in stopila k oknu. Vem, da je šla tja jokati. Nagnila se je nad napušč, da bi je kdo ne videl.

Tudi sostanovalci so se pričeli premikati. Med najinim pogovorom so se kar potulili na posteljah in radovedno vlekli na ušesa. Tedaj se je nekdo približal.

»Oprostite, gospod, ste duhovnik?«

Lucijan se je nerodno zavrtel, stol je zaškripal, prikimal je in postalo mu je nerodno.

»Prosim, ali lahko kaj storim za vas?«

Bolnik je zaihtel: »Rad bi se pogovoril z vami. Prosim, zelo resno je. Ali bi lahko šli z menoj v dnevni prostor?«

Ko sta odšla, se je Marija približala. Zadnje čase zmerom z mokrimi očmi in to me je jezilo. Nisem hotel biti nasajen, toda njene oči so me izzivajoče bolele.

»Matilda me bo prišla iskat, ko bo odpadlo listje, ko bo narava postala siva in tečna od puščobe,« sem rekel nalašč.

Poskušala se je nasmehniti, pa ji nikakor ni pristajalo.

»Na, sedi sem! Premikati se ne smem, trenutno pa so moji organi spet živi. Veš, en dan sem živ, drugi dan sem hrom, to počenjajo že lep čas. Se ti zdi, da je potrebno, kar počenjajo?«

»Ne vem,« je rekla počasi, obotavljaje. »Bojim se, da ni. Namreč z d a j.«

»No, vidiš, treba jim bo povedati. Zato se boš šla takoj pogovorit s šefom.«

Ko se je Lucijan vrnil in malo za njim njegov spovedanec, sem fantu razigrano pomežiknil: »Upam, da ga bo tvoja svetost poboljšala. Možakar, ki se ti je spovedal, že tri dni korenjaško suva v mojo posteljo, da se naslaja ob mojih reakcijah. Verjetno bo dal zdaj mir,« sem šepetal. »Ali pa ga je prignala k tebi slaba vest?«

»Torej bi me rad zapeljal v greh zaradi zlorabe zaupanja?« se je odkritosrčno posmejäl.

»Saj vem, da si svetnik, Lucijan. Toda lahko napraviš še eno veliko, zares dobro delo: Obdelaj višjo sestro. To babše ima črnih grehov, da bi se še hudiči ustrašili, če bi jo bil nenadoma Bog pahnil mednje — táko, kot je, brez odveze.«

»Ona je torej tvoj kompleks.«

»Tebi zaradi svetosti sploh ni dano, da bi se kdaj soočil čisto z vso resnico, z vsem, kar se nabira na dnu, z vso tisto umazanijo... Pred duhovniki ljudje tega ne počenjajo.«

»Hočeš reči, da se nam ne kaže življenje čisto tako, kot v resnici je?«

»Ti si v nekem posebnem stanju zaradi svojega poklica, kot je tudi bolnik v nenavadnem položaju in zaradi svoje odvisnosti nehote v nevarnosti, da je ponižan, ker ga je lahko izrabljati. S tem pa seveda nočem trditi, da ti nimaš posluha za taka izkrivljena razmerja — obratno, če si zares duhovnik, bi ga moral imeti.«

»Ampak tale sestra ti vendar ni naredila nobene škode!«

»Škode! Še več. Vsak trenutek me s svojo navzočnostjo peha v pekel.«

»Vstran se obrni, ni je treba gledati,« se je že prisrčno smejäl.

»Ne morem, Lucijan. Saj me mrcvari tudi z iglo, ne le z besedami in pogledi. V njenih rokah sem. Izživlja se z mojimi mukami.«

»Grem k zdravniku. To se mora končati,« je rekla Marija, stisnila k sebi torbico, se urno zasuknila in odšla k vratom.

»Ali jo vidiš? Ta se bo spoprijela z višjo, celo z Najvišjim. Zbudila mi je upanje. Upanje — kakšna čudovita beseda, Lucijan. Kako potrebna! In Marija je krotka, nežna — ali pa se skriva še kaj drugega v nji? Nikoli

se nisem preveč poglobil vanjo. In če pomislim, koliko črnih grehov imam zavoljo nje na vesti . . .«

»Ki si jih odkupuješ z bolečinami . . .« Pri tem se je še zmerom smehljajal in mi stiskal prste na roki — in tedaj je prišla bolečina. Kot bi jo priklicjal Lucijan, se je naglo razlezla po vsem telesu. Premagal sem se, da nisem zakričal — zaradi fanta. Moje trpljenje bi nujno zbudilo njegovo usmiljenje in ni vraga, da bi v trenutkih take krize klecnil pred njim in sprejel njegovega Boga. Ne, ne bi ga smel razočarati, ne bi ga smel ogoljufati. To bi bilo več kot greh — ogoljufati njegovega Boga . . . Pot mi je tekkel po obrazu. Stiskal sem ustnice in se intenzivno ukvarjal z vsemi možnimi položaji svojega telesa. Prekladal sem roke sem in tja, krčil in stegoval kolena, se valil z leve na desno, se dvigoval in spuščal na blazino.

»Kaj pa ti je? Ti je slabo? Pokličem zdravnika?«

»Prosim, pusti! Potem bo prišla ona.«

Toda Lucijan me ni poslušal. Pritisnil je na zvonec. In prišla je, kot bi čakala za vrati. Obraz se ji je ob pogledu na Lucijana tako spremenil, tako zmehčal, da sem zazijal in pozabil na bolečino.

»Spet boli našega upornika, a? Veste, gospod, njegov odpor do bolečin mu je le v prid . . .« je govorila in mi skrbno popravila blazino in še tisto pod kolena. V Lucijanu je videla gospoda (so ji že povedali) in si je morda želela tudi ona od njega izprostiti kakšno milost. Moje presenečenje je naraščalo od trenutka do trenutka. Po obrazu se je razlila svetloba blagosti, ki jo je terjal njen poklic. Stiskal sem ustnice, znoj mi je pritekel iz vseh por, bolečina je praskala v meni, kot bi me hotela raztrgati, ker se ji je pridružila tudi moja jeza . . . Ko se je sklanjala nad menoj, pa vendarle ni mogla skriti prav tistega oholega vzvišenega posmeha oblasti, ki ga je hranila samo zame. Nisem je mogel več gledati, le čakal sem, da izgine.

»Pravite, sestra, da je naš bolnik nediscipliniran?« je vprašal Lucijan.

»Tega ne bi mogla trditi, gospod. T a k i h nediscipliniranih bolnikov sploh ni. Razumeti jih je treba. Saj morajo dovolj pretrpeti zaradi pregledov in čemu ne bi potrpele tudi mi?«

»Marija naj pride! Takoj naj pride! Moja žena. Tu ne morem več ostati.«

Naglo sta se spogledala. Sum je naraščal. Spričo Lucijanove naivne vere v sestro sem bil pred njo brez moči. Kajti ko Lucijan odide, se bo spet maščevala. Groza me je bilo njenih igel, njene navzočnosti.

»Marija!« sem zakričal.

»Pomiri se, stric Gregor. Sestra, on vendar trpi! Bi mu dali, prosim, kaj pomirjevalnega?«

Ubogi Lucijan.

»Ni dobro,« je rekla naglo. »Preveč zdravil, gospod. Saj je pomirjevalno že dobil. Danes. Sicer pa je junak, tale napad bo že še prenesel.«

Potrepljala me je po ramenih, da me je bolečina zarezala po lahteh, kot bi me oplazila strela. Zmočil sem si oči in ko je to videla, se je nasmehnila, najprej meni — z vso umazanijo, kolikor jo je premogla njena

črna duša — potem še Lucijanu, pomirjajoče mehko, kar seveda zmorejo zares usmiljene sestre.

Ko je odšla, sem se topil v bolečinah, niti najmanj jih nisem več skrival pred njim. »Si jo videl, si jo videl? Upam, da si jo spregledal,« sem hlupal.

Lucijan je odkimal. »Čisto v redu ženska je. Hudo pretiravaš. Sicer te pa razumem. Bolečina te je zdelala. Verjetno bi tudi jaz drugače gledal na sestre, ki bi me prebadale z iglami in od katerih bi bil nenehno odvisen. Bolniki so lahko zelo nestrpni. To jim moramo seveda oprostiti z razumevanjem.«

»Nič ne pomaga. Spravil me boš ob pamet. Nepremakljiv si v svoji svetosti. Veš, da si strašen?«

Gledal me je proseče in kot bi obtoževal sam sebe, ker je tak, da me razburja, ker je zdrav, in spet me je hotel stisniti za roko, a se je spomnil.

»Ven me spravi, hitro,« sem šepetal v znoju bolečin. »Kot tvoj Kristus sem, zbičan, preboden, razrezan, razcefran . . . In čemu, dragi fant, čemu? Za jutrišnji konec? Zaradi zdravniške službe? Da bo zadoščeno neki prekleti klinični Pravici?«

Lucijan je sedel kot kupček nesreče, v njegov pogled se je zarezal občutek krivde, žalosti in nemoči, ker sebe ne more položiti na to posteljo in se namesto mene okopati v bolečinah.

Marija se je vrnila, njen obraz mi je naglo jemal upanje. Skušala je biti brezskrbna. »Čez dva dni te bodo lahko odpeljali. Pregledi so končani. Rekli so, da te bodo samo še slikali . . . Medtem pa bom jaz doma pripravila . . .«

»Kaj boš pripravila, a? Ugriznil sem v bolečino, pregriznil sem jo, da sem se lahko zravnal. Mislil sem se pognati s postelje. «Pripravila boš vse za pogreb? Se že mudi? Živega mrliča varaš, žena. Ne glej me, ne cmeri se, saj sem spregledal. Nisem nor. Vse je prozorno jasno, vse. Kajpada, še dva dni toplih ročic višje sestre in po volji Najvišjega še dva dni vic za nebesa onkraj groba. Strela jasna, taka skrb za nediscipliniranega junaka — in ti, Lucijan, svetnik, ti me lahko daš v poslednje olje, če te veseli, jaz bom med tem držal fige. Lahko moliš zame noč in dan, ne bom prišel v tvoja nebesa, ker se že kuham v peklu.«

Nisem ju gledal. Med vrati je namreč stala višja, natančno taka, brez sprenevedanja, kot je bila. V roki je držala črno mapo.

Da bi imel vsaj bergle! Kako sem si jih zaželel, prekletih bergel! Če bi se mi približala, bi jih lahko vrgel vanjo, morda bi jo celo ubil. Lahko bi se z njimi odpravil ven, na zrak, proč, svoboden sanjat na laz o jezeru, laže bi dihal, vsa bremena bolečin bi tam izdihal.

»Bergle,« sem stokal. »Dajte mi bergle! Hočem bergle! Kje so tiste preklete bergle? Skrila jih je, saj vem. Boji se, da bi jo ubil, pa jih je skrila.«

Stala je tam, meglilo se mi je od potu, ki ga pušča bolečina kot nož, ki pušča kri . . . predmeti so migotali črne sence, beli okvir okna je tam daleč nekje obrezoval črno noč, obrazi so se spačili v nenehne valujoče in spreminjajoče se podobe nasilja in zla, podobe krvi in groze. V tej težki neodložljivi nujnosti sem se dvignil na kolena. Premagal sem bolečino, zajahal sem jo kakor divjega konja, stlačil sem jo v meh in zavezoval in zavezoval in kurentovsko razposajeno udrihal po nji, da sem jo končno zmrcvaril do nič. Skozi stisnjene ustnice je zmezela bela pena namesto izkričanega zmagoslavja. Nisem več razločeval, kdo je kdo, obličji Marije in višje sta se izenačili — sostanovalci, ki so se zgnetli na kupu okoli postelje, in tisti, ki so še prihajali skozi vrata, so brenčali kot čebele v panju, da se je tresel zrak — samo še rahla sled v spominu na nekega visokega fanta — svetnik? — in v trenutku, ko sem sebe hotel vreči v sestro in za vselej obračunati z njo, se je prav ta svetnik vrgel name — bolečina je počila iz meha kakor sapa iz balona, rjoveč krik iz globine in padec v temo.

»Vidiš,« je rekel Lucijan, »vse je minilo. Jutri se vrneš domov.«

To je rekel s takim zanosom, kot bi hotel reči: Vidiš, saj si že zdrav. Ono drugo neizpovedano je obtičalo v najinih mislih.

Ganila me je njegova ihta, to, da še kaj iztisnem iz življenja. Gnal se je, da me obdrži na površju toliko časa, da bo dopolnjeno — po njegovem. Da bo še videl in vedel, kako me je dokončno iztrgal vsemu posvetnemu — prav tu na pragu smrti. Da me bo lahko tako popolnega prepustil Bogu . . . Dobro. Naj veruje, da bo tako. Ne smem mu vzeti te vere. Kajti v meni je eno samo upanje — nič več bolečin. Ali vsaj ni več t a k i h bolečin.

»No, prav. Jutri. Upam, da me ne bodo spet osleparili.«

»Radi bi se te znebili. Kvariš jim red, bolnike, zdravnike, sestre spravljaj v hudo stisko. To je čista resnica, stric Gregor,« je rekel zelo resno.

»Lepo. Ali je ona — višja — takrat dobila živčni napad? Sanjal sem, da ji je Najvišji zabadal kole v hrbet in kako je rjula . . .«

Prav od srca se je zasmejal: »Vidim jo, no, kot zmerom, nespremenjeno.«

»Seveda. Saj imaš prav. Nespremenjena,« sem rekel vdano.

»Tudi jaz komaj čakam na najin laz. Laz v septembru. In laz tik preden ga bo dobršen del obrezala senca Uršule. Tihi laz. Ko je že vse obdelano, pospravljeno, čakajoč na jesen. Na čas, ki bo poslikal naš laz.«

»Misliš zdaj pesmi zlagati?«

»O, če bi jih mogel, še kako!«

»Torej napiši pesem o bolečini.«

»Vem, da te gnjavi. A nisem mogel drugače. Moral sem te zlomiti, ustaviti, stric Gregor. Moral sem preprečiti najhujše: rešiti te blodenj, pokončati tvojo slo po maščevanju. Življenje je sicer zavrelo v tebi, a je bilo žal kot strup, ki se ti je pretakal po duši.«

Nagnil se je k meni, tesno se je približal z mladim gladkim obrazom, da sem vztrepetal. Vame je dahnilo nekaj povsem novega, svežega. Jasnina,

s katero se mi je približal, je bila tako vabljava, da bi se z glavo naprej zagnal vanjo, a v istem trenutku mi je že zbujala strah in neodločnost: Mar smem? Morem? In — ali hočem?

In vprašal me je, kot bi me spovedoval: »Si se zares osvobodil? Si pregnal strup?«

Ne da bi kaj pomišljal, sem se prepustil besedam: »Zelo sem prazen in utrujen. Je sploh še kaj v meni, Lucijan?«

Ne, ne smem se pregoljufati. Če je v meni res še kaj zoprnega, bo že samo povedalo. Prvič sem občutil, kako je pravzaprav tedaj, ko se prepustiš, ko se osvobodiš, ko iz tebe govori tesnoba sama od sebe, ko se morajo stiske same olajšati.

»Besi te lahko spet napadejo. Toda zdaj si prost. Zate je važno, da greš od tod. In na laz . . .« Utihnil je in tako zavrtal vame s čisto modrino, da sem zardel.

»Na laz bo lepo umreti, si mislil, kajne? Smrt res ni lepa. Pa vendar, če že ne bo na laz, bo na postelji, fant. Postaviti jo boste morali tako, da se bo videl laz . . .«

Občutil je moj porog in je zmajal, roki sta se rahlo približali, kot bi hoteli povedati, da mi hočeta pomagati v praznini.

»Popolne praznine ni,« je rekel čez čas. »Tvoja praznina je samo posledica utrujenosti od bolečin.«

»Popolna praznina bo tam v niču.«

»V niču? Strašna beseda, stric Gregor.«

»Čemu strašna?«

Rahlo se je nasmehnil, sprelet tihega sprijaznjenja z mojo (ne)vzgojlivostjo.

»Torej jutri,« je rekel pred slovesom.

Hotel sem vedeti. Zelo počasi in zelo oprezno sem se mu bližal z roko, za nekaj centimetrov, otrplo sem čakal, če se bo pojavila. Potem sem naglo stegnil prste in ga zagrabil. Pritisnil sem v njegovo dlan, kot bi še zadnjič hotel preiskusiti mlahave moči, ki jih je že davno načela bolezen, in se upreti bolečini, ki sem jo čakal. A neverjetno — bolečine ni bilo . . . Lucijan se je zdrznil. Boječ se mojih bolečin, se je prestrašeno odmikal. Z glavo sem se zaril v njegove prsi, krčevito sem mu stiskal prste, olajšan in hvaležen bolečini, ki se ni pojavila, in Lucijanu, ker je bil svetnik. Torej so le svetniki — tega sem bil vesel in to je pustilo v meni toliko jasnine, da sem lahko mirno prestal tisti večer z višjo sestro, njeno črno mapo in mučilno iglo.